

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om årpenge for tronfølgeren, prinsesse Margrethe.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 9) findes i tidenden sp. 572).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1-3 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om tipning.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 16) findes i tidenden sp. 657).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden ud-

valgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til økonomiministeren af Henry Christensen, Poul Hartling og Kristen Østergaard:

„Vil økonomiministeren nærmere redegøre for omstændighederne i forbindelse med ministerens indgreb over for beregningen af reguleringspristallet?“

Ordføreren for forespørgerne (Henry Christensen): Ifølge senest lov af 16. marts 1963 om beregning af et reguleringspristal hedder det i § 1:

„På grundlag af oplysninger om detailpriser på varer og tjenesteydelser og husleje af boliger beregner det statistiske departement et prisindeks, betegnet reguleringspristallet, der har januar 1963 lig 100.“

Om lovgivningsmagts formål med dette pristal hedder det i stk. 2:

„Reguleringspristallet anvendes ved pristalsreguleringer, hvor sådanne er fastsat ved lov.“

Det er videre velkendt, at lovgivningsmagten har fastsat sådanne pristalsreguleringer for en lang række ydelser; jeg skal blot nævne folke- og invalidepensionerne og ydelserne til statens tjenestemænd.

Der fremgår altså af dette tre ting. For det første, loven påbyder beregning af et reguleringspristal, hverken mere eller mindre; der kan altså kun være tale om ét i henhold til loven beregnet reguleringspristal. For det andet, loven pålægger udtrykkelig det statistiske departement og altså ikke andre at foretage beregningen af det nævnte prisindeks. For det tredje, dette prisindeks skal anvendes til enhver pristalsregulering, der er fastsat ved lov. Disse kendsgerninger må lovgivningsmagten naturligvis respektere, indtil eventuelt ændret lovgivning er

[Henry Christensen.]

vedtaget, såvel som centraladministrationen og andre myndigheder må respektere de pågældende bestemmelser.

At man ud over den lovbestemte anvendelse af reguleringspristallet også f. eks. på det private arbejdsmarked har frivillige aftaler om benyttelse af reguleringspristallet, er velkendt. Ingen underkender betydningen og omfanget heraf; det kan også være praktisk at anvende samme pristol, men det beror her alene på den frivillige aftale parterne imellem. Man kan altså eventuelt aftale at anvende et andet indeks end det af loven fastsatte, om man ønsker det. Men dette ændrer alt sammen ikke, at de lovbestemte ydelser er underkastet de udtrykkelige bestemmelser i loven om anvendelse og beregning af et bestemt reguleringspristol.

Denne opgave, at beregne reguleringspristallet, som er pålagt det statistiske departement, har dette inden for de af loven angivne rammer altid udført dygtigt og ansvarsbevidst, herunder også med ansvar over for den statistiske videnskab, som netop må påhvile denne institution. I forbindelse med statistisk departements opgave i henseende specielt til foretagelse af pristalsberegninger er der i sin tid, nemlig i 1948 af den daværende ansvarlige minister, H. C. Hansen, nedsat et pristalsnævn, hvori sluttelig kom til at sidde repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, tjenestemandorganisationerne, finansministeriet, senere økonomiministeriet, og folketinget.

Det blev under en debat i det høje ting, der fulgte efter nævnets nedsættelse, udtrykkeligt af den ansvarlige minister over for tinget fastslået, at det fulde ansvar for pristalsberegningen og dens statistiske forsvarlighed fortsat må ligge hos det statistiske departement, og at der intet indhug blev gjort i den selvfølgelig selvstændighed, som det statistiske departement videnskabeligt måtte have i dette anliggende, og det betyder jo her pristallets beregning og dets basis.

Den forespørgsel, som i dag er stillet til den højtærede økonomiminister, har derfor denne klare og over for folketinget garanterede stilling som baggrund. Ikke desto mindre har den højtærede økonomiminister grebet ind over for statistisk departements hidtidigt anerkendte beføjelser. Det er sket

i forbindelse med spørgsmålet om anvendelse af det ny vægtgrundlag i pristalsberegningen. Den hidtidige vægtfordeling har forbrugsundersøgelsen fra 1955 som grundlag; siden er der i 1963 foretaget en ny forbrugsundersøgelse, hvis resultat var parat til anvendelse ved pristalsberegningen fra og med oktober 1965. Dette meddelte det statistiske departement i et pristalsnævnsmøde den 21. september.

Den saglige begrundelse herfor er, at der fra 1955 til 1963 har været så betydelige indkomststigninger, at forbrugets sammensætning er blevet væsentligt ændret. Skal man derfor have et så rigtigt beregnet pristol som muligt, må man også så hurtigt som muligt tage resultatet af den nye forbrugsundersøgelse i anvendelse. Det er statistisk departements opfattelse, at ud fra et faglig-statistisk synspunkt kan der ikke være nogen som helst tvivl om, at man bør anvende resultatet af den nye undersøgelse snarest. Om det nye eller det ældre og altså i denne henseende mere forkerte vægtgrundlag er det mest gunstige for de regulerede ydelser, ved ingen på forhånd noget om, men givet er det, at anvendelsen af det nyeste vægtgrundlag giver det rigtigste billede af prisudviklingen, som reguleringspristallet skal belyse.

I pristalsnævnsmødet den 21. september blev det da også den almindelige opfattelse, at alle var enige med statistisk departement, som på direkte forespørgsel netop oplyste, at det var hensigten at tage det nu forberedte vægtgrundlag i anvendelse fra oktoberpristallets beregning. Bagefter har alene repræsentanter i pristalsnævnet med tilknytning til LO givet udtryk for, at de havde en anden opfattelse. Ingen skal naturligvis afvise, at en misforståelse kan være opstået. Der er grund til at fremhæve, at en tilsvarende misforståelse ikke opstod hos de øvrige organisationsrepræsentanter, hos repræsentanter for folketinget, bortset fra det ærede medlem hr. Anker Jørgensen, og hos repræsentanter fra administrationen, herunder ministerens eget departement. Jeg tror også, jeg har lov til at sige, at man hos de øvrige repræsentanter fandt statistisk departements beslutning sagligt velbegrundet og korrekt. Det er mod denne beslutning, den højtærede økonomiminister egenrådigt greb ind. Stærkt og udfordrende over

[Henry Christensen]

for statistisk departement og alle de øvrige medlemmer af pristalsnævnet proklameres ministerens indgreb i Aktuelt den 25. september; jeg beder om tilladelse til at citere. Det hedder:

„Skulle statistisk departement være af den opfattelse, at pristalsberegningen uden videre kunne ændres fra oktober kvartal i år, så har man nu fået kontraordre af økonomiminister Ivar Nørgaard.“ I hvert fald står det klart, at ministeren rettede en sådan henvendelse til departementet, at det måtte føle sig forpligtet til at opgive sin trufne og meddelte beslutning om at benytte det nye vægtgrundlag for oktober. Ved denne handle måde tilside sætter den højtærede minister den uafhængighed for det statistiske departement, som hidtil af tidligere ministre over for folketinget har været fremhævet som noget afgørende.

Hvad er årsagen hertil? Ministeren har i et yderst kortfattet svar til mig den 28. september på et stillet spørgsmål oplyst, at der ikke var enighed om, hvad der foregik i pristalsnævnet den 21. september. Lad det nu være. Det store flertal, herunder repræsentanter for 4 her i folketinget repræsenterede partier, var i hvert fald enig med statistisk departement. Men uanset enighed eller uenighed i pristalsnævnet er det utrykkeligt her i folketinget fastlagt og fastslået, at pristalsnævnet kun er rådgivende, og at nævnets eksistens ikke skal øve indflydelse på departementets uafhængighed i disse sager. Må jeg spørge den højtærede minister, om han, som det har været oplyst i dagspressen, inden sin kontraordre har drøftet disse spørgsmål specielt med en enkelt af de i nævnet repræsenterede organisationer.

Der kan selvfølgelig være mange problemer, som kan rejse sig i forbindelse med pristallet. Vi kunne f. eks. principielt drøfte hyppigere prisundersøgelser, som jeg er tilhænger af. Vi kan forhåbentlig nå frem til hyppigere generelle ajourføringer af vægtgrundlaget. Vi kan drøfte boligpostens indregning. Vi kan pege på, at man tidligere, efter min mening forkert, har ventet for længe med at tage nye forbrugsundersøgelser i anvendelse. Man kan drøfte — hvad jeg også har set den højtærede minister

vil — om man helt skal omorganisere det statistiske departement.

Men alt dette drejer den foreliggende forespørgsel og den foreliggende sag sig ikke om; den drejer sig alene om ministerens administration af den ordning for det nuværende reguleringspristal, som er gældende og lovfæstet. Her finder jeg, at ministeren har været uberettiget til at gribe ind, og at han har handlet i strid med klare forudsætninger, som tydeligt er tilkendegivet her i det høje ting, og som hidtil ubestridt har været grundlaget for arbejdet i det statistiske departement. Jeg håber, at den højtærede minister ved nøjere overvejelser vil være kommet til samme resultat.

Økonomiministeren (Ivar Nørgaard): Jeg tror, det er rigtigt og praktisk, at jeg indleder mit svar på denne forespørgsel med ganske kort at redegøre for det faktiske hændelsesforløb.

Reguleringspristallet beregnes som bekendt som et vejte gennemsnit af prisbevægelserne for de enkelte varer og tjenester, der indgår i lønmodtagernes forbrug, og som grundlag for vægtene anvendes de periodiske undersøgelser, der foretages af forbrugssammenstillingen i et udsnit af lønmodtagerhusholdninger. Siden 1961 har grundlaget været den i 1955 foretagne forbrugsundersøgelse.

Det siger sig selv, at dette nu 10 år gamle vægtgrundlag allerede i nogen tid har været utilfredsstillende, ikke mindst fordi der under de seneste års økonomiske ekspansion er sket forskydninger i forbrugets sammensætning og i de relative priser på forskellige varer.

Allerede i august 1963 skete der da også det, at den daværende økonomiminister meddelte det statistiske departement, at regeringen — jeg gentager: regeringen — ønskede, at der snarest gørligt blev foretaget en ny forbrugsundersøgelse, således at vægtfordelingen i reguleringspristallet kunne revideres.

I oktober 1963 blev det meddelt pristalsnævnets medlemmer, at departementet efter ministerens anmodning havde til hensigt at foretage en forbrugsundersøgelse. Denne undersøgelse blev for de store posters vedkommende gennemført i foråret 1964 og blev for så vidt angår detailsammensætningen af fødevarerforbruget suppleret med

[Økonomiministeren.]

en særlig undersøgelse, der løb fra februar 1964 til februar 1965.

På mødet i pristalsnævnet i januar i år meddelte det statistiske departement, at man kunne gøre den nye vægtfordeling færdig, således at den ville kunne tages i anvendelse fra julpriсталlet i år. Det lykkedes imidlertid ikke at gøre beregningerne færdige så hurtigt som planlagt, men i nævnets møde i juli omdeltes den nye vægtfordeling, ført prismæssigt à jour til april 1965. Med det formål at anvende vægtfordelingen ved beregningen af oktoberpristallet aftaltes det på dette møde, at den skulle føres frem til juli og sendes til medlemmerne, og at der skulle afholdes møde den 14. september herom. Den til juli ajourførte vægtfordeling blev sendt medlemmerne den 13. august, og mødedatoen blev udskudt til 21. september.

Jeg skal af gode grunde ikke fordybe mig i, hvad der skete på et møde, som jeg ikke har deltaget i. Det afgørende for mig var, at det af presseomtalen den 22. september fremgik, at der herskede uklarhed over, hvad der faktisk var passeret på nævnets møde dagen før. Jeg søgte derfor fra det statistiske departement en orientering om hele sagen og især naturligvis om, hvad der var passeret på pristalsnævnets møde.

Jeg blev klar over, at den usikkerhed, der gjorde sig gældende med hensyn til resultatet af mødet, hidrørte fra, at nogle af nævnets medlemmer havde rejst et væsentligt spørgsmål over for det statistiske departement vedrørende pristallets beregning efter overgangen til det nye vægtgrundlag. Det drejede sig om beregningen af boligposten. De pågældende var gået ud fra, at dette spørgsmål skulle besvares, før der kunne tages endelig stilling til det nye budget.

Nu er jeg meget vel klar over, at pristalsnævnet kun er rådgivende over for det statistiske departement, og at en eventuel uenighed i nævnet derfor heller ikke kunne være afgørende for, om det nye vægtgrundlag skulle anvendes eller ej. På den anden side måtte jeg lægge vægt på, at pristalsnævnet netop blev oprettet i sin tid for at sikre, at pristallet kan betragtes med fuld tillid fra alle sider. Denne sikring tilvejebringes ved — jeg citerer her daværende

finansminister H. C. Hansen ved folketingsdebatten i 1948, Folketingstidende 1947-48, sp. 4481 —

„at der er givet de interesserede organisationer en mulighed for på første hånd at blive orienteret om og gøre deres synspunkter gældende over for de forskellige anliggender, som vedrører pristallet.“

Jeg tror, at alle vil være enige med mig om, at denne procedure har været og er en vigtig forudsætning for, at pristallet kan mødes med den tillid fra befolkningen, som er uomgængelig nødvendig. Ud fra disse synspunkter måtte jeg tillægge det stor betydning, at det ikke skulle kunne siges, at tilliden til pristalsberegningen var røkket, fordi pristalsnævnets medlemmer ikke var blevet oplyst om, hvorledes man ville løse spørgsmålet om beregningen af boligposten.

I denne situation måtte det synes hensigtsmæssigt og forsvarligt at udskyde anvendelsen af det nye vægtgrundlag til januar, således at der var tid til at drøfte det nævnte spørgsmål igennem i nævnet. Jeg har naturligvis hele tiden været opmærksom på, at det nye vægtgrundlag under alle omstændigheder måtte tages i anvendelse ved beregningen af januarpristallet; pristallets husleje-post reguleres jo i januar, og efter den udtalelse, der er indeholdt i betænkningen fra folketingets boligudvalg i dette forår, har det statistiske departement anset det for absolut påkrævet, at der snarest gørligt blev anvendt et nyt vægtgrundlag med en mere realistisk vægt for husleje-posten.

Det statistiske departement har til hensigt at ændre beregningen af lejeværdien af egen bolig fra og med januarpristallet. Det må være af betydning for tilliden til pristallet, at der ikke foretages ændringer i beregningsmetoderne med så korte mellemrum som 3 måneder.

Så meget om det faktiske hændelsesforløb. I den offentlige diskussion om denne sag har det synspunkt imidlertid været fremsat — som det ærede medlem også gjorde nu — at det statistiske departement indtager en særlig stilling i forhold til økonomiministeren, og at min henstilling til det statistiske departement skulle være uforenelig med denne stilling. Jeg skal derfor gøre nogle yderligere bemærkninger om dette forhold.

[Økonomiministeren.]

Der er en meget fast og efter min mening værdifuld tradition for, at departementet indtager en langt mere selvstændig stilling end den, der tilkommer andre departementer. Det kan måske være vanskeligt præcis at beskrive denne selvstændigheds rækkevidde. Forholdet er jo det, at den omfatter og bør omfatte langt den overvejende del af departementets virksomhed. Men der kan ikke være tvivl om, at den under alle omstændigheder omfatter selve pristalsberegningen, således som daværende finansminister H. C. Hansen så klart præciserede under debatten om pristalsnævnet i 1948. Denne overmåde selvstændige stilling er en uomgængelig forudsætning for den fornødne tillid til pristalsberegningen. Det er — som jeg allerede har nævnt — de samme synspunkter, der ligger til grund for oprettelsen af pristalsnævnet.

Jeg vil derfor også, så stærkt jeg kan, understrege, at det på ingen måde har været min hensigt at rokke ved denne stilling og således skabe tvivl og usikkerhed om pristalsberegningen. Tværtimod, mit såkaldte indgreb havde det stik modsatte formål, nemlig at sikre, at denne tillid fortsat kunne være til stede.

Pristalsnævnet er rådgivende, og det skal vi på ingen måde ændre; men det er for mig en klar forudsætning for dets virke, at det får alle de ønskede oplysninger om beregningerne, inden det giver sine råd. Det er dette, der har været baggrunden for udsættelsen.

Jeg vil gerne, for at enhver tvivl kan være fjernet, understrege, at det statistiske departement har sin fulde frihed til, når pristalsnævnet er hørt, at træffe beslutning om den beregningsmetode og det vægtgrundlag, som det herefter vil anvende ved beregningen af reguleringspristallet. Og jeg beklager, hvis min handling har givet grundlag for andre tolkninger af mine hensigter.

Selv om det ikke direkte omhandles af forespørgslen, vil jeg gerne omtale et forhold, der har været stærkt fremme i forbindelse med den offentlige debat om pristallet. Det nye vægtgrundlag vil blive lagt til grund for beregningen af 1963-lovens reguleringspristal. Det er dette pristal, der i henhold til lovgivningen er regulerende

for statens tjenestemænd m. fl. og for en række sociale ydelser.

Hjemmelen for pristalsreguleringen af lønningerne på det private arbejdsmarked findes imidlertid i de afsluttede overenskomster. Som bekendt er der uenighed mellem hovedorganisationerne om fortolkningen af overenskomsterne på dette punkt. Jeg formoder, at der ved forhandling eller ad arbejdsretlig vej vil finde en afklaring sted. Såfremt denne afklaring skulle medføre, at det hidtidige pristal, altså pristallet med den gamle vægtfordeling, skal anvendes ved lønreguleringen i resten af overenskomstperioden, forstår jeg, at statistisk departement er indstillet på at yde arbejdsmarkedet den service fortsat at beregne dette pristal ved siden af reguleringspristallet.

Jeg skal slutte med at gentage, hvad jeg allerede har sagt offentligt, at jeg finder det helt selvfølgeligt, at der med passende mellemrum sker en ajourføring af pristallets vægtfordeling i overensstemmelse med ændringerne i forbrugets sammensætning. Som jeg indledningsvis sagde, var det også regeringen, der har anmodet om den forbrugsundersøgelse, der ligger til grund for den nye vægtfordeling. Det må være værd at overveje, om der burde lægges fastere rammer for, hvor tit denne ajourføring skal foretages, således at der ikke i fremtiden kan blive anledning til tvivl om pristalsberegningen på dette punkt, en tvivl, som alle parter må være interesseret i at undgå.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 15³⁰.

Mødet udsat kl. 15³⁰.

Mødet genoptaget kl. 15³⁰.

Forhandlingen genoptoges.

Ordføreren for forespørgerne (Henry Christensen): Må jeg begynde med at give den højtærede økonomiminister den kompliment, at om han havde tænkt sig lige så godt om,

[Henry Christensen.]

inden han foretog sit indgreb over for statistisk departement, som han øjensynlig har gjort, inden han holdt sin tale her i dag, så kunne vi formentlig have sparet denne forespørgselsdebat.

Dermed har jeg formentlig også givet udtryk for, at jeg finder, at ministeren i dag gav udtryk for en meget realistisk vurdering af det problem, som det har været nødvendigt at rejse en drøftelse af her i det høje ting. Det vil imidlertid være nødvendigt for mig at gøre nogle bemærkninger til de betragtninger, ministeren førte frem, også bemærkninger, der er kritiske, fordi jeg stadig er af den opfattelse, at ministeren handlede forkert ved den disposition, han traf over for statistisk departement.

Den højtærede økonomiminister anfører som en af begrundelserne for sit indgreb, at der havde været et møde i pristalsnævnet, og det fremgik, sagde han, af dagspressen, at der dér var blevet givet udtryk for forskellige opfattelser. Det havde måske været rimeligt, om ministeren havde svaret på mit spørgsmål om, hvorvidt han havde orienteret sig eller var blevet orienteret af enkelte af de grupper, der er repræsenteret i pristalsnævnet, og hvis han var det, hvorfor han så ikke havde søgt en tilsvarende orientering andetsteds. Men lad det nu være. Ministeren mente, at han, fordi han fandt, at der var manglende enighed eller i hvert fald manglende sikkerhed med hensyn til forståelsen af, hvad der var foregået den 21. september, havde en begrundelse for at foretage et indgreb. Det mener jeg ikke at ministeren havde. Havde han været fornuftig, så havde han givet sine gode venner, der eventuelt havde misforstået noget, det råd at bede om et nyt møde i pristalsnævnet. Med det kendskab, jeg har til statistisk departement, er jeg ganske overbevist om, at en sådan anmodning ville være blevet fulgt omgående, sådan som den også blev det, da den senere kom, og så havde der været al mulig anledning til på lovformelig vis at klare de misforståelser op, der måtte have foreligget. Der var altså ikke nogen grund for ministeren til at gribe ind, uanset om han var beføjet dertil eller ej.

Ministeren anfører også som et argument problemet om boligpostens indregning i

januarpristallet. Nu skal boligposten altid indregnes i januarpristallet, og der er naturligvis altid knyttet problemer dertil. Men jeg vil gerne have slået fast, at spørgsmålet om boligpostens indregning også i januar i år, intet har at gøre med, om man anvender den nye eller den forældede vægtfordeling. Problemet om boligpostens indregning og de særlige forhold, der er knyttet hertil, er akkurat det samme, uanset om man gør det ene eller det andet.

Den højtærede minister var så inde på nogle betragtninger om statistisk departements særlige stilling, og det var især disse udtalelser, jeg var glad for. Ministeren gav nu ganske klart til kende, at statistisk departement som videnskabelig institution havde en særlig stilling, en særlig selvstændig stilling, og at dette i hvert fald gjaldt, for så vidt angik den departementet pålagte opgave med hensyn til beregningen af reguleringspristallet.

Ministeren beklagede, hvis man havde fået den forkerte opfattelse, at det var hans hensigt at rokke ved denne stilling. Jeg takker for denne udtalelse; den viser efter min opfattelse erkendelse, men jeg må måske føje til, at det var vedrørende dette punkt, jeg mener ministeren skulle have tænkt sig bedre om, inden han greb ind. Det er jo godt, at ministeren erkender det i dag, og det tager jeg naturligvis til efterretning, men det havde været en fordel, om ministeren fra starten havde erkendt dette.

De forløbne år afgiver jo et meget stærkt grundlag for en bedømmelse af statistisk departements stilling. Jeg skal dog efter ministerens erkendelse lade være med at fordybe mig såvel i begivenhederne i 1913, da loven blev til, som i senere begivenheder, f. eks. da en senere departementschef i statistisk departement havde drøftelser med den daværende ansvarlige radikale minister, Zahle, der havde bedt, om han dog ikke kunne få korrakturen til „Statistiske Efterretninger“ at se, inden bladet blev sendt ud, ved hvilken lejlighed ministeren fik det afvisende svar, at det kunne han selvfølgelig ikke. Jeg kunne fordybe mig i andre ting, men det skal jeg også undlade. Når imidlertid den højtærede minister fandt anledning til at citere udtalelser fra debatten i folketinget i 1948, vil det dog måske

[Henry Christensen]

være rimeligt — for at dette citat, som er rigtigt, og som det er velbegrunder og rimeligt at anføre, ikke skal stå alene — at også nogle andre af udtalelserne fra dengang bliver draget frem i det høje ting. Det fremgår så tydeligt af H. C. Hansens udtalelser dengang — de står i Folketings-tidende for 1947-48, sp. 4479, hvor den daværende minister begrunder den nærmere beskrevne fremgangsmåde — at denne fremgangsmåde er valgt

„for netop meget stærkt at understrege, at der ikke er tale om at anbringe over eller ved siden af departementet en eller anden ansvarlig instans, men at ansvaret i enhver henseende, videnskabeligt som i øvrige henseender, fortsat ubetinget ligger hos statistisk departement“.

Videre taler H. C. Hansen, sp. 4481, om „den selvfulgelige selvstændighed, som statistisk departement videnskabeligt må have i dette anliggende . . .“

Hvis man vil spørge, hvad det er for et anliggende, ja, så er det jo tydeligt, at det drejer sig om beregningen af pristallet. H. C. Hansen siger videre, sp. 4492, i et svar:

„Det ærede medlem vil utvivlsomt være enig med mig i, at ingen regering har blandet sig i pristallets udregning eller basis.“

Jeg vil tro, at den højtærede økonomiminister har studeret den pågældende diskussion så grundigt igennem, at han ved, at jeg godt kunne fortsætte med yderligere citater, der alle sammen understreger det samme. Skulle den linje, der da blev lagt frem i det høje ting, og som var helt klart afgørende for udgangen af debatten dengang, være fulgt, så var der efter min opfattelse kun én vej at gå: at ministeren, inden han foretog indgreb, havde tænkt sig netop så godt om, som han gjorde, før han holdt sin tale i dag. For havde den højtærede minister gjort det, er jeg helt overbevist om, at så ville han ikke have foretaget indgreb af den art.

Jeg mener imidlertid, det er betydningsfuldt, at ministeren gav de tilsagn, han gav for den fremtidige udvikling. Jeg må formode, at vi herigennem har et sikkert tilsagn om ikke — i hvert fald ikke fra

den nuværende højtærede økonomiministers side — at blive stillet over for gentagelser af det, vi oplevede i forbindelse med oktoberpristallet. Jeg vil imidlertid anse det for rimeligt, at det høje ting på baggrund af både den offentlige debat og de tidligere drøftelser, der her har været i det høje ting om statistisk departements stilling i forbindelse med disse forhold, også tilkendegiver sin opfattelse af problemet. Jeg fremsætter derfor følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen:

„Idet folketinget i tilslutning til økonomiministerens redegørelse understreger princippet om den selvfulgelige selvstændighed, som det statistiske departement må have i den departementet pålagte opgave med udregning af reguleringspristallet, og idet tinget fastholder, at denne selvstændighed må respekteres i fremtiden, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Jeg skal her efter henstilling udsætte tingets møde. Det genoptages kl. 16¹⁰.

Mødet udsat kl. 15⁴⁰.

Mødet genoptaget kl. 16¹⁰.

Formanden: Jeg skal atter udsætte mødet. Det genoptages kl. 16³⁰.

Mødet udsat kl. 16¹¹.

Mødet genoptaget kl. 16³⁰.

Forhandlingen genoptoges.

Anker Jørgensen: Det har undret mit partis gruppe, at der kan opstå så meget postyr omkring den højtærede økonomi-

[Anker Jørgensen.]

ministers henstilling til statistisk departement, men årsagen er vel den, at der altid er knyttet så stor interesse til pristallet i almindelighed og især til den lønregulering, som arbejdsmarkedets parter har aftalt.

Den store interesse for pristallet og pristalsreguleringen kan måske give befolkningen det indtryk, at pristalsreguleringen er årsag til de prisstigninger, som vi også her i landet har været vidne til. Men for det første ved vi, at langt den største del af den lønbevægelse, der finder sted på det danske arbejdsmarked, kommer ikke fra pristalsreguleringen, og for det andet ved vi, at pristalsreguleringen giver slet ikke dækning for de prisstigninger, der finder sted. Hvis arbejdere, funktionærer og tjenestemænd skal have dækning, må de skaffe sig den igennem overenskomstforhandlinger og f. eks. igennem akkorder, metodeforbedringer o. lign. For det tredje ved vi, at pristalsreguleringen som bekendt kommer med stor forsinkelse, hvilket alle lønmodtagere ofte har erfaret.

Kan nogen mon være i tvivl om, at hvis vi ikke havde pristalsreguleringen, så ville lønpresset komme på anden måde og sandsynligvis på en mere ukontrollabel måde? Jeg tror, man skal anerkende, at pristalsordningen er en god ordning, en ordning, som det ikke er politikernes opgave at søge at mistænkeliggøre, men tværtimod bakke op i erkendelse af, at den er en fredsstabilisator på arbejdsmarkedet. Når udlændinge har påvist — det er bl. a. sket igennem internationale undersøgelser — at Danmark har noget nær verdensrekord i arbejdsfred, så tror jeg, at den pristalsregulering, som har sin basis i pristalsberegningen, har sin store andel heri.

Man har i pressen og også her i dag bl. a. været inde på, hvilken beslutning der blev truffet i pristalsnævnet. Også jeg vil understrege, at pristalsnævnet ikke kan beslutte, men kun modtage orientering, give råd og forlange oplysninger om baggrunden for pristallets udregning. Jeg skal ikke i detaljer komme ind på pristalsnævnets møde den 21. september, men kun slå fast, at der i hvert fald er enighed om, at departe-

mentet ikke fik noget ja til at gå i gang med det nye grundlag i oktober. Det er også sikkert, at der på samme møde rejstes en række spørgsmål, som man gerne vil have undersøgt. Det er jo ganske i overensstemmelse med pristalsnævnets beføjelser, at man stiller spørgsmål, at man forlanger oplysninger, ja, det vil ofte være en forudsætning for, at man kan give departementet råd.

I den debat, der har været om økonomiministerens henstilling til departementet, har der flere gange været talt om departementets uafhængighed som en videnskabelig institution, ja, der har endda været talt om, at den højtærede minister har gjort sig skyldig i magtmisbrug. Jeg synes, man her har svunget sig lidt højt op. Nu er magtmisbrug jo noget væmmeligt noget, også selv om man eventuelt gør det på vegne af samtlige lønmodtagere, altså mere end en million mennesker her i landet, men der var efter min og mit partis mening ikke tale om magtmisbrug i det foreliggende tilfælde, ikke tale om et forsøg på at antaste departementets selvstændighed. Den højtærede økonomiminister har da også i dag understreget, at han ikke har haft til hensigt at røre ved departementets videnskabelige frihed.

Når vi taler om pristalsudregningen som et videnskabeligt produkt, som ikke må gøres til genstand for påvirkning udefra, så må det også være rimeligt at påpege, at der fra dette høje ting — også fra den ærede ordfører for forespørgerne i dag — ofte har været rettet kritik imod det grundlag, som pristallet udregnes på; jeg tænker her på spørgsmålet om skatternes indregning i pristallet, et spørgsmål, som udelukkende er afgjort politisk. Jeg tænker også på spørgsmålet om huslejestigningerne, hvor der var politiske ønsker om, at de skulle holdes uden for pristallet. Jeg husker også, at der for år tilbage var et spørgsmål om, hvorvidt forsikringerne, f. eks. arbejdsløshedskasseforsikringerne, skulle ind i pristallet; også det blev afgjort politisk. Her er der altså tale om politiske vurderinger, ikke om egentlig videnskabelige.

I øvrigt er det jo mærkeligt, at en udskyldelse på 3 måneder af det nye budget kan vække så stor forargelse. Man må

[Anker Jørgensen.]

huske, at det gamle budget fra 1955 blev 6 år gammelt, før det blev bragt i anvendelse, så når det nye budget træder i kraft den 1. januar 1966, er der altså tale om en hurtigere ikrafttræden end den, der skete sidste gang.

At tidspunktet januar 1966 også af andre end regeringens folk fandtes rigtigt, fremgår bl. a. af en lederartikel i dagbladet Børsen. Dagbladet Børsens redaktør er jo dette høje ting bekendt, og dette blad skrev jo den 27. september i år bl. a. følgende — jeg beder om tilladelse til at citere —:

„Mens det statistiske departement ønskede det nye budget anvendt allerede ved beregningen af oktoberpristallet, har regeringen besluttet, at noget sådant først må ske fra januar. Det er måske sagligt set det rigtigste tidspunkt at begynde med det nye budget, så økonomiministeren skal ikke hånes for sin afgørelse.“

Jeg synes — for at bruge et ordvalg, som det ærede medlem hr. Henry Christensen har anvendt i dag — at dette er sagligt velbegrundet og korrekt.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen har ved denne lejlighed citeret daværende finansminister H. C. Hansen, som ved en debat i tinget i 1948 udtalte, at departementet har den fulde videnskabelige frihed. Det er vi jo enige om.

Jeg synes, det er væsentligt også at bemærke, at H. C. Hansen udtalte om pristalsnævnet, at det er et organ, hvor de interesserede organisationer har mulighed for på første hånd at blive orienteret om og at gøre deres synspunkter gældende over for de forskellige anlægninger, som vedrører pristallet. H. C. Hansens udtalelser er klare, også når det gælder hans vurdering af pristalsnævnets opgave, nemlig den at være kontakten til de organisationer, som repræsenterer dem, hvis levevilkår er mest direkte påvirket af pristalsberegningen.

Til selve spørgsmålet om det nye bereg-

ningsgrundlag, som er fremkommet ved forbrugsundersøgelsen i 1963, kan jeg kun sige, at også min gruppe finder det rigtigt, at vi skal have et nyt grundlag. Det er klart, at det stigende forbrug også giver en anden forbrugssammensætning. Jeg fristes til at sige: det er ikke det, at man gør det; det er måden, man gør det på. Havde statistisk departement været færdig, fuldt færdig med sine udregninger af det nye grundlag allerede i januar i år, således at pristalsnævnet havde drøftet det og parterne på arbejdsmarkedet kunne have taget det nye grundlag med i deres overvejelser under overenskomstforhandlingerne, ville der ikke være opstået noget problem. Det, der rejser diskussionen, er, at man, kort tid efter at overenskomsterne er indgået, absolut og omgående skal have det nye pristal igennem, også selv om der deri ligger visse uafklarede spørgsmål.

Med henblik på fremtiden er jeg meget glad for, at den højtærede økonomiminister gerne ser, at der finder regelmæssige forbrugsundersøgelser sted, og at disse offentliggøres med faste mellemrum, således at der for det første ikke går så lang tid imellem hver undersøgelse, og at for det andet de befolkningsgrupper, som får deres lønninger reguleret ved det, også ved, hvornår det nye grundlag bringes i anvendelse. Dette spørgsmål har jo også været rejst i pristalsnævnet og vil blive taget op på ny, ikke mindst nu hvor den højtærede økonomiminister har givet udtryk for samme opfattelse. Økonomiministeren har også tidligere i dag tilkendegivet, at han er indforstået med det nye beregningsgrundlag og indforstået med, at dette bringes i anvendelse i januar kvartal. Inden da vil de spørgsmål, der med rimelighed kan rejses, være undersøgt, ikke mindst det vigtige spørgsmål om måden, hvorpå boligudgiften skal indregnes. Den højtærede økonomiminister har endvidere givet udtryk for, at statistisk departement er villig til at yde den service fortsat at udregne et pristal på det gamle grundlag, således at det er

[Anker Jørgensen.]

arbejdsmarkedets parter egen sag at forhandle sig frem til en løsning af uoverensstemmelserne.

Med ministerens udtalelse her i dag, som dels har redegjort for, hvad der er sket, dels peger på nogle løsninger i fremtiden, mener min gruppe, at det stillede dagsordensforslag udtrykker et princip, som alle er enige om. Man har vel rettet kritik mod handlingsforløbet, men roste jo i øvrigt økonomiministerens redegørelse, og dagsordensforslaget indeholder derfor ingen brod imod den højtærede økonomiminister. På denne baggrund kan min gruppe tiltræde den foreslåede dagsorden.

Gottschalk-Hansen: Denne debat synes at have fået en drejning, som ikke kan være rimelig. Såvel den højtærede økonomiminister som ganske særlig det ærede medlem hr. Anker Jørgensen beskæftigede sig uforholdsmæssig meget med selve pristallet. Det kan være uhyre interessant, og det konservative folkeparti vil også gerne medvirke til en principdebat om dette spørgsmål, blot ikke på dette grundlag, som vi i dag samles om og diskuterer.

Det, sagen drejer sig om, er ganske enkelt dette, at økonomiministeren i strid med gældende lov og lovens ånd har foretaget et indgreb over for det statistiske departement. Det lyder jo meget smukt, når den højtærede minister i den redegørelse, der blev givet til folketinget, siger, at den uomgængeligt selvstændige stilling, det statistiske departement har, ikke kan anfægtes, og endvidere siger den højtærede minister, at han ikke har villet rokke ved departementets selvstændighed. Nej, men det er jo netop det, ministeren har gjort. Selv om det ikke vil få nogen direkte indflydelse i den givne situation, kunne der meget vel tænkes en tilsvarende, hvor det havde fået indflydelse på udfaldet af pristalsberegningen. Den er nu engang et meget sårbart barometer, som er modtageligt over for selv meget små påvirkninger og også ville kunne være det i den givne situation.

Når økonomiministeren motiverer sin henvendelse til departementet med, at det var boligudgiften, som skulle indregnes i pristallet — og dette skal jo ske i januar

pristallet, det er der tradition for, det er der bredde for — så er det ikke sagligt at bruge denne begrundelse, for det ville ikke ændre noget ved selve vægtfordelingen, og det var den, vi drøftede på det pågældende møde. Det var jo ganske mærkeligt, at ministeren reagerede over for en pressemeddelelse. Det høje ministerium kunne jo få travlt, hvis man straks skulle fare i flint og spille med musklerne, såfremt en eller anden pressemeddelelse ikke ligefrem faldt sammen med dets ønsketænkning. Jeg synes, ministeren har været for hastig; jeg synes også — jeg erkender, det lyder stærkt, men en minister har jo magt, en minister har myndighed; et departement er afhængig af en minister og kan selvsagt ikke siddende henvendelse overhørig — at der her foreligger en form for misbrug af den magt, som er givet ministeren.

Når økonomiministeren meddeler, at det var tidligere økonomiminister Kjeld Philip og den daværende regering, der tog initiativet til forbrugsundersøgelsen, så er dette rigtigt, men jeg synes ikke, det kan sammenlignes. Vi har i løbet af de sidste 30 år haft 7 forbrugsundersøgelser herhjemme. Den første var i 1922, den næste i 1931 — der var altså 9 år imellem. Så var der igen en i 1939 og en i 1942 — det var krigen, der gjorde sig gældende, et helt nyt vareforbrug måtte tages ind i billedet, og der blev kun et interval på 3 år. Så var der en igen i 1948; en i 1955 og nu denne i 1963. Når man har en forbrugsundersøgelse, som altså oven i købet er inspireret af en regering, som den højtærede minister er medlem af, og hvis synspunkter ministeren deler, en undersøgelse, som regeringen tager initiativ til eller opfordrer til og skaffer midler til — det er jo det, det drejer sig om, det koster jo noget — når regeringen gør dette og søger at formidle en forbrugsundersøgelse, så virker det ejendommeligt, at ministeren ikke vil tage denne vægtfordeling til indtægt og bruge den.

Det er jo en principssag, det her drejer sig om, og jeg synes, at ministeren — som svarede meget venligt og smukt, og vi tror da også på, at han vil efterleve sine ord — må erkende klart og tydeligt, at han har begået en fejl. Ministeren beklagede, hvis vi havde fået den opfattelse, at den

[Gottschalck-Hansen.]

var begået en fejl. Jeg ser hellere, at ministeren vil stille sig op og sige, at han beklager, at han har handlet, som tilfældet er.

Jeg kan kun hilse med tilfredshed, at socialdemokratiet og dermed altså også regeringen vil modtage den dagsorden, der er foreslået; forslaget vedtagelse kan jeg på mit partis vegne også anbefale; vi synes, det er ret og rimeligt, hvad der her siges. Jeg skal ikke bore i et sår, der kan smerte; men der ligger jo så meget i dagsordensforslaget, at det med ordene „i fremtiden“ klart tilkendegives, at man har begået noget, som ikke var helt holdbart eller sagligt korrekt.

Jeg skal på mit partis vegne anbefale at stemme for den foreslåede dagsorden, og så ville jeg gerne, om den højtærede minister i sin replik ville erkende ikke blot, at han beklagede en eventuel opfattelse, men også en udført handling.

Baunsgaard: Jeg kan kort på det radikale venstres vegne give tilslutning til de principper for pristalsberegningen, som den højtærede økonomiminister gav udtryk for, og også regeringen var tilhænger af, og jeg noterer med tilfredshed, at ministeren er enig både i departementets uafhængighed og, hvad der måske har mere aktual betydning, det tilsagn, ministeren gav om at få foretaget hyppigere prisundersøgelser.

Jeg synes, det er tilfredsstillende, at ministeren har givet udtryk for denne linje. Jeg er klar over, at dette ikke er et forhold, ministeren over direkte indflydelse på, og det gør vi her i folketinget slet ikke. Men erkendelse af, at den strid, der består imellem de to parter på det private arbejdsmarked om, hvilket pristal der skal ligge til grund for pristalsreguleringen på det private arbejdsmarked, kan jeg ikke undlade at give udtryk for et stilfærdigt ønske om, at man dog når til enighed om, hvad der skal være gældende, og får en afgørelse inden januar. Jeg tror, det ville klare meget op, om det kunne ske. Så skal jeg med disse ord anbefale at stemme for det af det ærede medlem hr. Henry Christensen stillede dagsordensforslag.

Aksel Larsen: Jeg tror, der er almindelig enighed i tinget om, at dette er blevet til

en storm i et glas vand, og at den sag, vi behandler, vel nok kunne have båret et almindeligt spørgsmål i spørgetiden onsdag, men at den ikke kunne bære en forespørgselsdebat. Derom vidner den behandling, det hele har fået; derom vidner jo også det forslag om overgang til næste sag på dagsordenen, som er fremsat af det ærede medlem hr. Henry Christensen.

Lad mig imidlertid om den diskussion, der har været om selve problemet, få lov til at sige, at det forekommer mig, at den redegørelse, den højtærede økonomiminister har givet, er af en sådan art, at den ikke kan anfægtes, og at tinget ikke kan gøre andet end godkende den eller tage den til efterretning. Jeg er nu klar over, at departementet til januar vil bruge den nye forbrugsundersøgelse som grundlag for udregningen af pristallet, og det er sikkert også rigtigt, hvad ministeren siger, at så må naturligvis det pristal, der på den måde udregnes, være gældende f. eks. for statstjenestemænd.

Men i den forbindelse kunne jeg godt tænke mig at få lidt mere tydeligt udtrykt, hvor meget vil boligposten komme til at veje, på hvilken måde vil boligposten blive indregnet i dette pristal? Dette er sagen; det, der er årsagen til, at der overhovedet er blevet en sag, er jo dette, at huslejen ved folketingsbeslutning er blevet forhøjet i den ældre og den gamle boligmasse, siden man lavede den sidste forbrugsundersøgelse. Videre, at der er kommet betydelige stigninger i huslejen i det nye byggeri. Alt dette indicerer, at boligposten kommer til at veje adskilligt tungere, end den kom til at veje ved forbrugsundersøgelsen i 1963-64, formodentlig også tungere end i forbrugsundersøgelsen af 1955, men herom ved vi foreløbig intet. Den højtærede minister har sagt, at antagelig vil det nye huslejegrundlag eller det nye grundlag for boligudgiften blive indregnet i pristallet i januar, men jeg synes, vi må have lidt mere at vide om dette for at være klar over, hvad der vil ske.

Dernæst vil jeg tillade mig at sige, at de, der har så travlt med at bekymre sig om pristal og lønninger, omhyggeligt glemmer, at sådan som pristalsreguleringen af arbejdsmarkedets lønninger virker, giver den ikke dækning for stort set mere end 60 pct.

[Aksel Larsen.]

af de skete prisstigninger, og så kommer denne dækning fra et halvt til trekvart år efter, at prisstigningerne er indtrådt. Det hører altså ingen steder hjemme at påstå, at pristalsreguleringen af lønninger er skyld i prisstigninger eller er skyld i inflation. Prisstigningerne var der først, og den delvise regulering af lønningerne opefter kommer først med betydelig forsinkelse og dækker i øvrigt ikke hele den skete prisstigning.

Videre, at hvad arbejdsmarkedets parter angår, så er arbejdernes lønninger fastlagt enten ved overenskomstafslutninger eller ved folketingsbeslutning. Det må være absolut urimeligt at ændre grundlaget for pristallets udregning i en overenskomstperiode, og folketinget kan så meget mindre tillade sig at kræve noget sådant, som folketinget selv mange gange har været med til at afgøre, hvordan lønningerne skulle være. Det er muligt, at man kan overlade til arbejdsmarkedets parter at afgøre, hvilket af de to pristal de vil anvende til januar, men for mig er der ingen tvivl om, at Landsorganisationen må have en formel, en juridisk og en reel ret til at sige, at da vi sluttede overenskomsterne, da vidste vi, hvordan pristallet blev udregnet, og skal udregningen ændres, så bør det først ske i forbindelse med en ny overenskomstafslutning.

Man har gjort dette til en principdebat om, hvorvidt den højtærede minister har ret til eller ikke ret til at interessere sig for eller blande sig i departementets afgørelser, og man har skruet det op i det helt høje plan ved at tale om departementets videnskabelige arbejdsmetoder. Jeg skal ikke falde for fristelsen til nærmere at karakterisere de videnskabelige metoder, der anvendes af statistisk departement, men jeg skal tillade mig at gøre opmærksom på, at i dette land har vi sådanne forfatningsmæssige forhold, at en minister er ansvarlig for alt, hvad der er ham underlagt, alle de forskellige departementer, ja, det er vel endda sådan, at hvis et ministerialbud begik noget forkert, så kunne ministeren kræves til ansvar her i folketinget.

Under disse forhold kan man naturligvis ikke hævde det synspunkt, at en ansvarlig

minister ikke har nogen som helst ret til at interessere sig for de afgørelser, der træffes af de ham underordnede instanser. Det er givet, at et departement, når det vil træffe afgørelse af nogen væsentlig betydning, har en selvfølgelig pligt til at have kontakt med ministeren, sikre sig, at han er indforstået, i givet fald tage en diskussion med ham, og så må tage skelligt hensyn til ministerens opfattelser og de råd, ministeren giver departementet.

Jeg tror nok, at det kun i meget, meget få tilfælde kan tænkes, at ministeren ligefrem skal give departementet en ordre, selv om vi også har været ude for noget sådant. Må jeg blot minde om, at da man i forbindelse med omsforliget i 1962 fandt på, at nu skulle folk også have skattelettelse, hvis de forringede deres gæld, så erklærede alle sagkyndige embedsmænd, at den slags kunne ikke gøres, og vi fik vist endda i udvalget besøg af en deputation fra landets skatteinspektører, som sagde, det er en fuldkommen umulighed at klare noget sådant. Men alligevel måtte ministeren i medfør af forliget givet departementet ordre til at forsøge at udarbejde et lovforslag om det, som man erklærede var lige så umuligt som at gøre cirklen firkantet. Det viste sig jo ganske vist, at det lykkedes ikke så godt; vi fik noget, der til dels skulle dække det indgåede forlig — det var også dårligt, det er en anden sag — men der var slet ikke tale om andet, end at både folketing og ministre kunne give ordre til embedsmænd om, at de skulle gøre noget, som de var modstandere af.

Jeg gør mig ikke til talsmand for, at ministeren i almindelighed skal benytte den fremgangsmåde; jeg erindrer kun om, at den slags har man altså gjort. Men man kan ikke anfægte en ansvarlig ministers ret til at komme med henstillinger til departementet, give det gode råd, som departementet virkelig må følge, hvis det ikke har meget tungtvejende argumenter, som det så må bringe frem over for den samlede regering, og så må regeringen tage stilling til spørgsmålet ud fra sit ansvar over for folketinget.

Jeg finder, det er ganske rigtigt, hvad det ærede medlem hr. Anker Jørgensen har sagt, at der træffes jo mange politiske afgørelser om, hvordan pristallet skal være.

[Aksel Larsen.]

Folketinget har mange gange besluttet, at denne eller hin skat ikke skal indregnes i pristallet, det er sket ved forskellige forbrugsskatter, og folketinget har senere besluttet — og det var en politisk afgørelse — at skatter overhovedet ikke skal indregnes i pristallet. Hvordan kan man så tale om departementets videnskabelige frihed til at afgøre, hvordan pristallet skal være? Det afgør departementet slet ikke.

Dertil kommer, at det bliver jo også på en anden måde en strid om kejserens skæg, for det viser sig, at en regering og en minister altid har mulighed for at gribe ind i pristalsudregningen og påvirke pristallet i op- eller nedadgående retning. Det ærede medlem, som talte før mig, har været handelsminister. Han har som handelsminister været med til at afdæmpe pristallets stigning ved at nedsætte sukkerprisen, kort før pristalsundersøgelsen skulle finde sted. Jeg tvivler ikke om, at han senere kom til at fortryde dette, fordi det gik jo ud over sukkerfonden, men det blev gjort. Vi har også været ude for, at en handelsminister — det var vist den samme — har åbnet op for en fri import af italienske kartofler for at forhindre, at kartoffelprisen kom til at veje tungt i pristallet.

Dér var departementet i hvert fald videnskabeligt set værgeløst, og det kunne ikke have nyttet noget, selv om departementschefen havde haft til hensigt at optræde, som han kort efter, at han blev departementschef, bebudede at han i givet fald ville gøre. Så vidt jeg husker, kom han med en udtalelse om, at hvis han blot var kommet til noget tidligere, ville pristallet i et bestemt år ikke være steget på grund af kartoffelpriserne; det skulle han nok have ordnet rent departementalt-videnskabeligt.

Lad os derfor holde op med at tale om, at ministeren skal have håndjern på og ikke må have nogen som helst indflydelse på, hvad et ham underlagt departement foretager sig. Selvfølgelig skal ministeren have ansvaret for departementet og indflydelse på, hvad departementet foretager sig.

Jeg har sagt, at den redegørelse, ministeren har givet, er af en sådan art, at tinget ikke har ret til at anfægte den, og sådan set har jeg heller ikke mærket noget til,

at ordføreren for forespørgerne har anfægtet den. Men alligevel kommer han med et forslag om overgang til næste sag på dagsordenen, som forekommer mig at være formuleret sådan, at det næsten bliver en håndfæstning. Forslaget understreger princippet om den selvfølgelige selvstændighed, det statistiske departement må have i den departementet pålagte opgave med udregning af reguleringspristal, og derpå siges der, at tinget fastholder, at denne selvstændighed må respekteres i fremtiden. Hvis det er meningen med den foreslåede dagsorden, at ministeren fremtidig ikke på nogen måde må interessere sig for eller blande sig i, hvordan det statistiske departement regner pristallet ud; finder jeg, at folketinget ikke kan vedtage den, og jeg beder ordføreren for forespørgerne udtale sig ganske klart om, hvilken mening han lægger i sit forslag, og hvordan det skal forstås.

Det er mig desværre forståeligt, at regeringen akkviescerer ved denne dagsorden og anbefaler den til vedtagelse; det er forståeligt, fordi vi jo ganske åbenbart har en regering, som er parat til at imødekomme den højre side af salen også på områder, hvor den ikke behøver det, og hvor det set fra et regeringssynspunkt må være aldeles urimeligt.

Jeg har ikke fået nogen argumenter, som antyder, at ministeren har gjort noget forkert. Det skulle lige være, at det havde været praktisk, om rette eller urette vedkommende noget tidligere havde opdaget, at det kunne få følger for pristallets højde, om man anvendte det nye beregningsgrundlag, fordi boligposten sikkert derved ville komme til at veje langt tungere, hvis man tog huslejestigningen med i beregningerne.

Det, der burde have været gjort, var vel, at den højtærede økonomiminister, som formentlig i god tid er blevet underrettet af departementet, havde henstillet, at man overvejede spørgsmålet. Det er åbenbart ikke sket, og så kommer vi frem til pristalsnævnets møde i september. Derom kan jeg kun sige, at hvis man har et pristalsnævn, bør det også have noget at skulle have sagt. Når det sammenkaldes, for at departementet kan rådføre sig med det om det kommende pristal, må departementet tage hensyn til, hvad der fremkommer fra pristalsnævnets medlemmers side. Man kan

[Aksel Larsen.] ikke forfægte det synspunkt, at pristalsnævnet kun er en institution, der sammenkaldes for at tage til efterretning og godkende alt, hvad departementet kommer med.

Men under alle omstændigheder: når det havde udviklet sig sådan, som det udviklede sig, kan jeg ikke sige andet, end at den højtærede økonomiminister gjorde det eneste rigtige og det eneste, han kunne gøre i denne situation, idet han nemlig henstillede til departementet ikke at tage det nye beregningsgrundlag i betragtning i oktoberpristallet og i hvert fald også i januar udregne et pristal på det gamle grundlag af hensyn til arbejdsmarkedets parter.

Jeg kan derfor ikke anbefale at stemme for det af det ærede medlem hr. Henry Christensen stillede forslag om overgang til næste sag på dagsordenen, men tillader mig selv at fremsætte følgende dagsordensforslag:

„Idet folketinget tager økonomiministerens redegørelse til efterretning,

går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Da det ærede medlem hr. Henry Christensen ikke, så vidt jeg har kunnet høre, har anfægtet den højtærede ministers redegørelse, må det ærede medlem jo kunne godkende den.

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen: (se ovenfor). Også dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Rimstad: Der er ingen grund for mig til at trække tiden ud for denne forespørgselsdebat, da ordføreren for forespørgerne, det ærede medlem hr. Henry Christensen, jo ganske tydeligt har stillet problemerne op vedrørende den højtærede økonomiministers indgriben i den pristalsberegning, som det hidtil fra alle sider har været erkendt at den embedsmandsmæssige ledelse af det statistiske departement havde det tekniske og videnskabelige eneansvar for og dermed eneansvaret til at lede.

Jeg vil gerne understrege, at vi inden for vort parti helt deler ordføreren for forespørgernes opfattelse af det meget uhel-

dige i, at den højtærede økonomiminister med en så spagfærdig begrundelse griber ind i denne ansvarsfordeling. Det er i denne debat blevet understreget, at selve den minister, som oprettede pristalsnævnet, i sin tid meget tydeligt under debatten i tinget om nævnets berettigelse erklærede, at ingen regering havde blandet sig i pristalsberegningen eller dens grundlag, og at nævnets oprettelse ikke ville betyde nogen ændring i dette forhold. Det er naturligvis prisværdigt, at synspunktet her bliver trukket op — og trukket så skarpt op, som tilfældet har været — men i og for sig må det efter vor opfattelse stå enhver klart — også en minister — at den nødvendige tillid til pristallet helt er afhængig af, at den nævnte ansvarsfordeling efterleves.

Vi er af den opfattelse, at den højtærede økonomiministers henstilling til embedsmændene i det statistiske departement, en henstilling, der i realiteten er at betragte som en ordre, er særdeles svagt begrundet med henvisningen til boligudgifternes indregning i pristallet. Vi er her enige med det ærede medlem hr. Henry Christensen, når han siger, at boligudgifternes rutinemæssige indregning ikke har noget at gøre med tidspunktet for indførelse af den ny vægtfordeling, og kan derfor støtte det af ham stillede dagsordensforslag.

Niels Westerby: Loven om beregning af reguleringspristallet er som bekendt en meget sparsom lov. Stort set står der kun, at det statistiske departement skal udregne et pristal, og at hverken direkte indkomstskatter eller forbrugsskatter må indgå i beregningen heraf. Endvidere, at der skal udregnes ét reguleringspristal, hvoraf formentlig må følge, at der kun bliver udregnet ét pristal til januar, også når man tager den højtærede økonomiministers udtalelser i dag til efterretning og i betragtning, og der kan derfor ikke opstå den situation, at parterne, eventuelt den faste voldgiftsret, skal tage stilling til, hvilket pristal man vil lægge til grund ved lønreguleringen i denne overenskomstperiode. Hvis det statistiske departement skal udregne to pristal, ét efter forbrugssammensætningen i 1955 og ét efter forbrugssammensætningen i 1963, forudsætter det, så vidt jeg kan se,

[Niels Westerby] en ændring i loven om beregning af reguleringspristallet.

Den situation, der er opstået omkring pristallet, giver mig efter den højtærede økonomiministers redegørelse og det af det ærede medlem hr. Henry Christensen fremsatte dagsordensforslag anledning til et par bemærkninger med henblik på fremtiden. Som det fremgår af mine bemærkninger, er loven om beregning af pristallet meget sparsom. Det er rigtigt, at dagsordensforslaget og økonomiministerens udtalelser i dag for så vidt løser en akut situation, men der er også noget, der hedder fremtiden og mere permanente situationer. Der kunne godt i fremtiden opstå andre, lignende situationer, måske ikke netop om forbrugsvanerne, men om andre ting, og jeg tror derfor, det vil være rigtigt at prøve at give loven om reguleringspristallet et mere fast sigte, mere kød og blod, samt prøve at regulere beregningen af pristallet i højere grad, end tilfældet er i øjeblikket.

I øjeblikket er det vist stort set overladt til det statistiske departement selv at finde ud af, hvornår man vil gå over til en ny beregning af pristallet på grundlag af de ændrede forbrugsvaner, men jeg tror, det vil være rigtigt i selve loven at fastsætte tidspunkterne for, hvornår man skal tage hensyn til ændrede forbrugsvaner, ligesom man i selve loven bør tage stilling til, hvilke regler disse beregninger skal foregå efter. Jeg synes ikke, det er helt rigtigt næsten ved en blank fuldmagt at overlade det til det statistiske departement at tage stilling til disse ting. Jeg tror altså i høj grad, at reglerne bør fastsættes af lovgivningsmagten, og at det vil være rigtigt, om man tager et initiativ hertil.

Der næst rejser forløbet af debatten i dag, det stillede dagsordensforslag og den højtærede økonomiministers redegørelse, et andet problem. Det står herefter klart, at et overvældende flertal i det høje ting mener, at det statistiske departement har videnskabelig frihed til at beregne pristallet, og at den højtærede økonomiminister ikke vil gribe ind heri. Men det rejser jo et nyt spørgsmål: hvem er det statistiske departement så ansvarlig over for? Det plejer jo at være sådan med statens styrelser, at en minister står i spidsen for dem,

og at de arbejder under ministerens ansvar. Der kan enten gøres et parlamentarisk ansvar gældende over for ministeren eller i sjældne tilfælde et juridisk ansvar gældende over for ministeren ved rigsretten.

Det må efter forløbet af debatten i dag være klart, at da den højtærede økonomiminister ikke kan gribe ind i det statistiske departements beregningsmetoder, og da der ikke er andre, der kan gøre det, kommer det statistiske departement til at indtage en ret enestående stilling i dansk statsadministration og i dansk statsret. Det må være et rigtigt princip, at alle arbejder under ansvar for nogen, og da den politiske minister på meget væsentlige punkter efter forløbet af denne debat ikke kan gribe ind over for det statistiske departement, bør det statistiske departement arbejde under ansvar over for andre.

Det må være konsekvensen af det stillede dagsordensforslag og den højtærede økonomiministers udtalelser i dag, at man under en eller anden form opretter et navn eller et råd, bestående af ansete borgere med juridiske, økonomiske, eventuelt dommerkvalifikationer, som kan stå i spidsen for det statistiske departement, og som det statistiske departement kan arbejde under ansvar over for. I modsat fald vil situationen blive den, at det statistiske departements departementschef får en magtfuldkommenhed, som ingen minister har i Danmark i øjeblikket.

Jeg kan kun udtrykke min glæde over den dagsorden, der er foreslået af det ærede medlem hr. Henry Christensen. Jeg udtrykker også min glæde over den redegørelse, vi har fået fra den højtærede økonomiminister, og over, at man har villet acceptere det dagsordensforslag, som er stillet af det ærede medlem hr. Henry Christensen, også liberalt centrum vil kunne stemme for dette dagsordensforslag. Jeg mener ikke, at det vil være rigtigt at støtte den af socialistisk folkeparti, af det ærede medlem hr. Aksel Larsen, foreslåede dagsorden. Jeg synes, at den af det ærede medlem hr. Henry Christensen foreslåede dagsorden falder nøje i samklang med de udtalelser, der kom fra den højtærede økonomiminister, og foreløbig løser en akut situation omkring hele reguleringspristallet. Men jeg vil gerne

[Niels Westerby]

pege på, at der er et par problemer på længere sigt, som liberalt centrum overvejer at tage et initiativ til løsning af, om ikke andre måtte gøre det.

(Kort bemærkning).

Baunsgaard: Da det ærede medlem hr. Aksel Larsen har draget den beslutning, som jeg i 1963 på regeringens vegne foretog med henblik på ændring af sukkerprisen, ind i denne debat, skal jeg gerne oplyse det ærede medlem om, at sukkerprisen her i landet fastsættes af handelsministeren, som er forpligtet til at tage hensyn til den koncession, der er aftalt imellem regeringen og sukkerfabrikkerne. Som man jo ved, har vi den ordning — om man vil, den mærkværdighed — at hvis verdensmarkedets pris er høj, bliver vor sukkerpris lavere, og da verdensmarkedets pris var meget høj i 1963, var der et grundlag for at nedsætte sukkerprisen. Det ærede medlem mente, at vi kom til at fortryde denne handling. Jeg vil gerne sige til det ærede medlem, at der har, så vidt jeg har kunnet konstatere, indtil nu ikke været noget grundlag for at fortryde det, for denne sukkerpris holdt lige frem til dette forår, altså i 2 år, hvor man på grund af faldende verdensmarkedspriser var nødt til at justere den danske sukkerpris opad.

Og lad mig så i øvrigt føje til, at mit kendskab til det ærede medlem tilsiger mig, at hvis jeg ikke havde handlet i absolut overensstemmelse med de forpligtelser, handelsministeren har, skulle det ærede medlem nok have vidst at gribe ind.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Det sidste har det ærede medlem hr. Baunsgaard naturligvis ret i. Men det, der er realiteten — og det ved vi alle sammen — er, at den pågældende nedsættelse af sukkerprisen kom, kort før pristalsstatistikken skulle optages, og selvfølgelig havde den motivering, at dermed kunne man påvirke pristallet, så det ikke steg så meget. Det samme var tilfældet med kartoflerne, som det ærede medlem ikke talte om.

Ja, andet har jeg ikke at sige ud over,

at det ville jo interessere mig at høre, om den højtærede økonomiminister kan modtage de stillede dagsordensforslag eller ikke kan modtage dem.

Økonomiministeren (Ivar Nørgaard): Jeg synes, jeg har god grund til at takke for den efter omstændighederne meget venlige behandling, min redegørelse har fået her i tinget.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen fandt jo endog anledning til at give mig ros for den. Han var inde på, at jeg havde tænkt mig godt om, og jeg skal gerne medgive, at den redegørelse, jeg gav nu, bygger på længere forberedelse og indeholder flere nuancer, end mine begrundelser kunne have den dag, jeg måtte anmode om at få udsat behandlingen i statistisk departement.

Derimod kan jeg naturligvis ikke acceptere det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansens påstand om, at min handling skulle have været i strid med loven. Jeg går ud fra, at det ærede medlem ville have foreslået en ganske anden dagsorden, hvis min handling var i strid med loven.

Jeg kan tilslutte mig den ærede ordfører for det radikale venstre hr. Baunsgaards forhåbning eller stillfærdige ønske om, at arbejdsmarkedets parter når til enighed om, hvilke af de to pristal man vil lægge til grund for lønreguleringen på det private arbejdsmarked. Men jeg må ligesom det ærede medlem hr. Baunsgaard understrege, at det har vi ikke herinde nogen indflydelse på.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen nævnte i forbindelse med spørgsmålet om boligpostens indregning, at der var sket prisstigninger på boliger i dette år, medens grundlaget for vægten af denne post var tilvejebragt sidste år. Hertil er at sige, at den vægt, man har fundet frem til, med rimelighed kan udregnes på grundlag af en forbrugsundersøgelse i løbet af sidste år og værdiansættes én gang om året, nemlig hver januar. Hvis man nemlig gør det, får man også en højere værdiansættelse, når huslejen stiger, sådan som det er sket i år.

Det, der bliver et problem ud af, og det, der faktisk ikke er løst endnu, er, hvordan man beregner, hvad lejen i eget hus skal sættes til. Hidtil har man simpelt hen ladet

[Økonomiministeren.]

lejen i eget hus følge med huslejen i udlejningsejendommene. Jeg forstår, at statistisk departement arbejder med andre beregningsmetoder, og at de vil forelægge disse for pristalsnævnet i nær fremtid.

Jeg har ingen bemærkninger til det ærede medlem hr. Rimstad, men derimod vil jeg gerne komme ind på et spørgsmål, som flere af de ærede medlemmer har været inde på og nu sidst det ærede medlem hr. Niels Westerby. Det drejer sig om statistisk departements juridiske stilling og statistisk departements forhold til ministeren. Der er for mig ingen tvivl om, at det rent juridisk forholder sig sådan, at statistisk departement sorterer under økonomiministeriet og dermed under økonomiministeren. Statistisk departement er i normeringsloven placeret som ethvert andet departement i et ministerium, og der findes ingen specielle lovregler, der tillægger departementet en anden retsstilling i forhold til ministeren end andre departementer. Det er jo også det, der bl. a. har medført, at daværende økonomiminister Kjeld Philip kunne henstille eller direkte bede om, beordre, om man vil, en forbrugsundersøgelse, ud fra hvilken man kunne stille forslag om et ændret vægtgrundlag for et nyt pristal, og det må være klart, at økonomiministeren har det parlamentariske ansvar for forhandlingerne i statistisk departement. Men det, vi her har været inde på, har jo kun været den del af statistisk departements arbejde, der skulle være så objektiv som muligt: at udmåle forskellige bevægelser og registrere dem ved hjælp af tal, altså lave statistik så objektiv som muligt, og det bør en politiker naturligvis ikke — altså heller ikke en økonomiminister — give sig til at arbejde med på; det må man overlade til eksperterne.

Spørgsmålet om, hvorvidt man i stedet for denne ordning burde indføre en anden, kan overvejes. Det nu nedsatte administrationsråd skal arbejde med spørgsmålet om statistisk departements fremtidige op-

bygning og administration. Administrationsrådet vil formentlig stille nogle forslag, som vi senere kan tage stilling til, og det er jo muligt, at der i disse forslag vil indgå et forslag om oprettelse af en bestyrelse eller et råd, der skal tage stilling til de afgørende forhold, som økonomiministeren i dag tager stilling til. Det bør man overveje, navnlig hvis administrationsrådet fremsætter et sådant forslag, når det nu har kulegravet problemerne.

Jeg er jo i den situation, at jeg ikke har stemmeret her i det høje ting. Jeg må sige, at jeg synes, begge de to dagsordensforslag var fortræffelige, men jeg har altså ikke stemmeret. Hvis de kunne vedtages begge, ville jeg kunne acceptere dem begge.

Ordføreren for forespørgerne (Henry Christensen): Jeg er tilfreds med forløbet af debatten og med udsigten til, at det dagsordensforslag, som jeg har stillet, og som tilsigter at klargøre principperne i forbindelse med statistisk departements arbejde med udregning af pristallet, kan blive vedtaget. Jeg har derfor heller ikke mange bemærkninger at gøre på nuværende tidspunkt.

Det ærede medlem hr. Anker Jørgensen undrede sig lidt over, at der kunne blive, hvad han kaldte et stort postyr omkring ministerens indgreb, og et enkelt andet æret medlem har talt om storm i et glas vand m. v. Jeg kan dertil sige, at det er måske ikke så voldsom afgørende, om man har anvendt det ene eller det andet vægtgrundlag, men det er naturligvis principielt vigtigt, hvorledes statistisk departements stilling er, og derfor vigtigt at få fastslået dette her i det høje ting. Især kunne det vel tilføjes, at hvis man måske på områder af mindre vigtighed kunne føle sig fristet til at anfægte principper, der er fastlagt her i det høje ting, så måtte tinget være meget mere opmærksom på, hvor stor fristelsen ville være, når det drejede sig om områder, hvor indflydelsen kunne blive endnu større.

Det ærede medlem hr. Anker Jørgensen

[Henry Christensen.]

var også stærkt inde på spørgsmålet om, hvorvidt det påståede magtmissbrug var af interesse for, hvad han kaldte 1 million lønmodtagere. Hvorvidt det ene eller det andet vægtgrundlag er fordelagtigt for lønmodtagerne, er der ingen af os to der ved noget som helst om; vi ved bare, hvad der er det sagligt rigtigste.

Og vi ved for øvrigt, at en række lønmodtagerorganisationer og ikke mindst tjenestemandorganisationerne — for nylig guldsnorene — har givet udtryk for, at man burde ajourføre vægtgrundlaget hyppigere også uden for overenskomstssituationen. I den anledning kan jeg med formandens tilladelse citere fra det sidste nummer af Københavns Kommuneskole, der er organ for kommunelærerne og lærerinderne her i København, hvori der står, at

„man fra tjenestemandsside må finde det naturligt at overgå til det pristal, som er mest up to date, og som er vanskeligst at kritisere, så snart det da er teknisk muligt.“

Jeg tror, at dette er en klar udtalelse. Jeg tror, at det ærede medlem og den højtærede minister ville have bidraget til at skabe ro omkring anvendelsen af pristallet, hvis man havde anvendt sine kræfter på det sagligt rigtigste resultat. Nu rejser man diskussionen om, hvorvidt man i fremtiden skal have to pristal. Det, som det høje folketing i den givne situation har at beskæftige sig med, er alene det pristal, der er lovfæstet i lovbestemmelserne om reguleringspristallet. Det er vort ansvar fremfor noget, og dette pristal har i hvert fald ganske bestemt lovfæstede anvendelsesområder.

Derudover ved vi, at arbejdsmarkedet rent faktisk har en aftale om at benytte det samme pristal. Det står dem selvfølgelig frit for, om de vil nå frem til en anden aftale; det har vi ikke truffet beslutning om; det beror på arbejdsmarkedet selv. Man kunne drøfte, hvad der er mest praktisk o. s. v., men det er ganske klart, at som situationen er i øjeblikket, er det arbejdsmarkedets egen sag. Hvorvidt man dér er enig eller ikke enig om noget andet, har jeg ingen som helst mening om, og det må som sagt blive arbejdsmarkedets egen sag. Men det er selvfølgelig folke-

tingets sag at stå vagt om de beslutninger, der er truffet her i det høje ting.

Man har så været inde på spørgsmålet om ministerens adgang til at blande sig i disse forhold. Det ærede medlem hr. Aksel Larsen var af den opfattelse, at ministeren havde sådan almindelig ministeriel adgang til at blande sig i tingene ligesom inden for al anden administration. Her må jeg skuffe det ærede medlem med at sige, at sådan forholder det sig ikke. Den højtærede økonomiminister gjorde i sin redegørelse ganske klart opmærksom på, at det statistiske departement har en særlig stilling, og det har for øvrigt en række institutioner og organer inden for den offentlige forvaltning.

En række institutioner inden for den højtærede undervisningsministers område har en særlig selvstændig stilling, og jeg tror heller ikke, den højtærede kirkeminister føler sig ansvarlig for, hvordan folkekirkens præster ved enhver lejlighed skal udlægge teksten om søndagen o. s. v. Det forholder sig ikke således, at der uden videre kan udstedes ordre på alle de forskellige områder. Men dertil kommer ganske klart, at dette problem har været drøftet nøje i det høje ting, og det, jeg har sagt herom, er præcis det samme som det, daværende finansminister H. C. Hansen med folketingets samlede tilslutning gjorde klart, og som er det grundlag, hvorpå statistisk departement siden har arbejdet. Sådan er det særlig klart at det parlamentarisk forholder sig, og det er naturligvis det, der er baggrunden for den drøftelse, vi har haft, og for det forslag til dagsorden, som jeg har stillet. Det ligger ganske på linje med den stilling, som tinget har taget hidtil, og derfor takker jeg for den tilslutning, dette forslag har fået.

Aksel Larsen: Det, debatten her drejer sig om, er i realiteten, hvorvidt den højtærede økonomiminister har gjort noget forkert eller noget rigtigt. Det, jeg gerne ville have opklaret, var: hvad ligger der i det ærede medlem hr. Henry Christensens dagsordensforslag? Er det en kritik af det, økonomiministeren har gjort, eller er det en godkendelse af det, økonomiministeren

[Aksel Larsen.]

har gjort? Det synes jeg vi må have besked om.

Til den højtærede økonomiminister vil jeg sige, at det er jo rigtigt, at han ikke er medlem af det høje ting og ikke har stemmeret, men så må jeg underrette ham om, at det kan ikke nytte noget, han siger, at han vil tage imod begge dagsordener, for det kan han ikke komme til. Begge dagsordensforslag slutter nemlig med sætningen: „går tinget over til næste sag på dagsordenen“, og hvis den ene kommer til afstemning før den anden — det gør den antagelig — og hvis den bliver vedtaget, så kan den anden ikke komme til afstemning, for så er vi gået over til næste sag på dagsordenen. Det var derfor, jeg var ude efter at få at vide, hvilken af de to dagsordener den højtærede minister foretrak. Nu tillader jeg mig at bemærke, at efter det, der er sket, og efter at socialdemokratiets ærede ordfører ikke har været heroppe og givet besked om, hvorvidt han vil anbefale sit parti en anden stilling end den, han anbefalede, første gang han talte, må jeg gå ud fra, at socialdemokratiet er sindet at imødekomme ordføreren for forespørgerne og stemme for hans forslag til dagsorden, uanset hvad han lægger i det, og det vil jo bevirke, at det af mig stillede forslag til dagsorden ikke kommer til afstemning. Det synes jeg ikke er tilfredsstillende, hverken for mig selv eller for den højtærede minister, og derfor vil jeg gerne tillade mig at tage mit forslag til dagsorden tilbage, og hvis ikke andre optager det, har jeg måske et par bemærkninger til.

Formanden: Det af det ærede medlem hr. Aksel Larsen fremsatte forslag om overgang til næste sag på dagsordenen er taget tilbage. Ønsker nogen at optage det? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, er det bortfaldet.

Aksel Larsen: Så vil jeg tillade mig at stille et ændringsforslag til det ærede medlem hr. Henry Christensens dagsordensforslag. Jeg foreslår, at de to ord „i fremtiden“ udgår og erstattes med to andre ord: „som hidtil“. Så kommer der til at stå: „Idet folketinget i tilslutning til økonomiministerens redegørelse understreger

princippet om den selvfølgelig selvstændighed, som det statistiske departement må have i den departementet pålagte opgave med udregning af reguleringspristallet, og idet tinget fastholder, at denne selvstændighed må respekteres som hidtil, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu til det af det ærede medlem hr. Henry Christensen fremsatte dagsordensforslag (se sp. 766) af det ærede medlem hr. Aksel Larsen stillet følgende ændringsforslag:

„Ordene „i fremtiden“ erstattes med ordene: „som hidtil“.“

Også dette ændringsforslag indgår nu i forhandlingen.

Anker Jørgensen: Jeg har ganske få bemærkninger at gøre til den ærede ordfører for partiet venstre, det ærede medlem hr. Henry Christensen.

Man har jo diskuteret det statistiske departements videnskabelige uafhængighed. Jeg vil gerne spørge, om det kan være rigtigt, at man skal forstå det så konsekvent, at f. eks. det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen og det ærede medlem hr. Henry Christensen for tid og evighed vil afstå fra under enhver form at kritisere eller påvirke hele det beregningsgrundlag, som pristallet er lavet på. Jeg tror næppe, det er det, der er meningen med det, i så fald ville jeg også blive meget forbavset, for de har ofte givet udtryk for stor interesse netop for at lave et andet grundlag og dermed altså også et ikke særlig videnskabeligt grundlag for pristallets udregning.

Vor gruppe vil stemme for det dagsordensforslag, som er fremsat af det ærede medlem hr. Henry Christensen; og hvad angår det ændringsforslag, som er stillet af det ærede medlem hr. Aksel Larsen, vil vi undlade at stemme.

Hermed sluttede forespørgslen.

Ændringsforslaget af *Aksel Larsen* (se ovenfor) forkastedes med 78 stemmer mod 10; 74 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Forslag om overgang til næste sag på dagsordenen af Henry Christensen (se sp. 766) vedtoges enstemmigt med 151 stemmer; 10 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Jeg skal lade de to efterfølgende sager udgå af dagsordenen; de vil blive optaget på dagsordenen for mødet på torsdag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat) og

forslag til lov om kommunal indkomstskat.

Valgt blev: *Peter Nielsen, Holger Eriksen, Ove Hansen, Egon Jensen, Hans Lund, Chr. Rasmussen, Børge Schmidt, Eigil Schytt, Foged, Jens Chr. Christensen, Jens Frandsen, Nathalie Lind, Ninn-Hansen, Hagen Hagensen, Jørgen Jensen, Baunsgaard og Sigsgaard.*

Formanden: Det er meddelt mig, at Aksel Larsen ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. og forslag til lov om ændring af lov om beskattningen af medlemmer af investeringsforeninger samt af udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten.

Til at indtræde i de nævnte udvalg i stedet for Aksel Larsen har vedkommende gruppe udpeget Ømann, som herefter er valgt.

Efter at der er bevilget folketingsmand Frode Jakobsen orlov, har vedkommende gruppe udpeget Lysholt Hansen til i hans sted at indtræde i lønningsudvalget samt i investeringsudvalget. Den pågældende er herefter valgt.

Det er meddelt mig, at Lund Jensen ønsker at udtræde som stedfortræder af udvalget til at følge regeringens forhandlinger om Danmarks optagelse i Det europæiske økonomiske Fællesskab. Til at ind-

træde som ny stedfortræder i stedet for Lund Jensen har vedkommende gruppe udpeget Lysholt Hansen, som herefter er valgt.

Det er meddelt mig, at Helge Nielsen ønsker at udtræde af finansudvalget. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for Helge Nielsen har vedkommende gruppe udpeget Lysholt Hansen, som herefter er valgt.

Det er meddelt mig, at Lund Jensen har ønsket at udtræde som stedfortræder for Carl Petersen i Nordisk Råd. Til ny stedfortræder har vedkommende gruppe udpeget Lysholt Hansen.

Det er endvidere meddelt mig, at Poul Hansen (Kalundborg) har ønsket at udtræde som stedfortræder for Horn i det udenrigspolitiske nævn. Til ny stedfortræder har vedkommende gruppe udpeget Lysholt Hansen.

Jeg udbeder mig tingets samtykke til at lade disse valg foretage i indeværende møde. Dersom ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

De pågældende er herefter valgt.

Medlem af folketinget Erhard Jakobsen har meddelt mig, at han ønsker til indenrigsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Med hvilken begrundelse nægtes der kommunerne tilladelse til at optage lån med højere rente end 8,5 pct. for korte og 9,35 pct. for lange lån?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid efter spørgetiden i morgen.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 3. november, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om licitation m. v.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om oprettelse af en centralinstitution for forsorgscentret for Fyn m. v.

[Formanden.]

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om forsørgelse af militære invalider og sådanne efterladte i de sønderjyske landsdele. (Opregulering af forsørgelserne).

5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om uddannelse af skovteknikere.

Mødet hævet kl. 17⁴⁵.

17. møde.

Onsdag den 3. november kl. 13.

Formanden: Medlemmer af folketinget Ømann, Morten Lange, Aksel Larsen og Skræppenborg-Nielsen har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten.

Medlem af folketinget Vivike har meddelt mig, at han ønsker til fiskeriministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren gøre noget for, at staten yder et beløb til fiskevandspleje og udsætning af yngel i ferske og salte vand?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid efter spørgetiden i dag.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Ømann): På socialistisk folkepartis vegne skal jeg hermed fremsætte *forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten*. I al sin kortfattedhed går lovforslaget ud på ophævelse af de bestemmelser i ligningsloven, der giver skatteyderne adgang til i deres selvangivelse af indkomsten

at fradrage de inden for indkomståret betalte personlige skatter. Forslaget tilsigter med andre ord en skattereform ved afskaffelse af skattefradragreglen — denne besynderlige regel, som socialdemokratiets ærede ordfører, hr. Peter Nielsen, kaldte den under en tale her i tinget den 17. marts 1964.

Der er tale om en genfremsættelse af et i foråret 1964 fremsat lovforslag, og vi har tilladt os i bemærkningerne at bibeholde de skalaberegninger og eksempler, der dengang ledsagede forslaget, idet der ikke siden dengang er sket væsentlige ændringer i udskrivningsreglerne. Vi er fuldt vel klar over, at lovforslaget for så vidt ikke kan stå alene, som dets gennemførelse må ledsages af ændringer i en række andre skattelove og også i visse sociale love. Disse ændringer kan imidlertid ikke foretages på én gang. For eksempel kan udskrivningsloven, der indeholder skatteskalaerne, ikke drøftes nu, og en ajourføring af de kommunale skatteskalaer kan først ske, når man er klar over, hvordan skalaerne for statsskatten skal se ud. Under hensyn til, at den foreslåede reform må kræve tid, og at skatteyderne har et rimeligt krav på at kunne indstille sig på skattefradragets bortfald, går forslaget da også ud på, at lovændringerne først skal gælde for skatteåret 1967-68.

Det er rimeligt her at henvise til den fremsættelsestale, der på forslagsstillernes vegne blev holdt den 3. marts 1964, og så vidt muligt undgå gentagelser. Helt kan dette ikke lade sig gøre, og jeg har yderligere nogle synspunkter at fremføre. Det er vanskeligt for befolkningen til fulde at forstå, hvor urationel fradragreglen er, og hvad den — delvis i det skjulte — forårsager af ulykker og besvær. Man bemærker dog en voksende forståelse for, at skattefradragreglens bortfald ikke vil være en administrativ detalje og heller ikke er et lumsk attentat på de høje indkomster, men er en reform, der vil forenkle hele skattesystemet, og som netop angår de sider ved indkomstkatten, der igen og igen er genstand for befolkningens utilfredshed.

Det, der først og fremmest er galt ved det danske skattesystems opbygning, er de høje skatteprocenter og de dermed sammenhængende høje marginalsatser. De er blevet høje, fordi ligningsgrundlaget — den